

OCENE – POROČILA

ANTOLOGIJA SODOBNE SLOVENSKE MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI V ANGLEŠČINI

Tales Growing up into secrets: An Anthology of Contemporary Slovene Youth Literature. Ur. Vanesa Matajč, Barbara Pogačnik. – Ljubljana: Slovene Writer's Association; Slovene PEN: Association of the Slovene Literary Translators, 2004 (Litterae Slovenicae, 1).

Antologija sodobne slovenske mladinske književnosti v angleščini je – poleg stanovske nagrade za mladinsko književnost **desetnica** (2004–) – pomemben rezultat učinkovitih prizadevanj novoustanovljene sekcije za mladinsko književnost (2003–) pri Društvu slovenskih pisateljev, ki jo zagnano vodi pisateljica Janja Vidmar.

V antologijo, ki sta jo studiozno uredili Vanesa Matajč in Barbara Pogačnik, je uvrščenih osem sodobnih pesnikov: Niko Grafenauer, Dane Zajc, Miroslav Košuta, Boris A. Novak, Milan Dekleva, Bina Štampe-Žmavc, Peter Svetina in Andrej Rozman-Roza; med novejšimi prozaisti so izbrani Svetlana Makarovič, Polonca Kovač, Feri Lainšček, Vitomil Zupan, Maja Novak, Mate Dolenc, Desa Muck, Janja Vidmar, Marjana Moškrič in Lenart Zajc.

Izbor je reprezentativen v generacijskem pogledu in z vidika inovativnosti, predvsem pa razkriva raznolikosti poetoloških izhodišč in avtorskih pisav. Izbrana pesemska besedila značilno predstavijo

posameznega ustvarjalca; prav tako prozni teksti, naj gre za integralna besedila ali odlomke iz obsežnejših pripovedi.

Zdi se, da je s številom izbranih enot poudarjen status ustvarjalca: tako v pesemskem izboru upravičeno izstopa Niko Grafenauer, v proznem prav tako upravičeno Svetlana Makarovič z zgledom pravljичne in realistične proze.

Med reprezentativnimi ustvarjalci zadnjih tridesetih let, ki jih okvirno zajema izbor tekstov, bi v antologijo sodil kajpak še kdo: v pesemskem bloku, ki najbrž zavestno ni segel do »pionirjev« sodobne mladinske poezije Pavčka in Koviča, bi težko pogrešali Jožeta Snoja, nedvomno pa manjka Saša Vegri: njena uvrstitev bi pri istem obsegu publikacije bila izvedljiva, ko bi – tej inovativni ustvarjalki v prid – bila uvrščenim avtorjem odvzeta kakšna pesemska enota.

Smotno je bilo v izbor reprezentativnih novejših slovenskih pripovednikov uvrstiti pokojnega pisatelja Vitomila Zupana: njegova fantastična pripoved *Potovanje v tisočera mesta* je prvič izšla sicer leta 1956 (2. izd. 1983), vendar ima v celotni panorami iracionalne mladinske proze po II. svet. vojni na Slovenskem posebno estetsko težo, saj bi sodila v vsako mednarodno antologijo žanra »fantasy«.

Za nekak umetniški ekvivalent bi v okvirih realistične mladinske proze utegnil veljati *Kukavičji Mihec* (1. izd. 1972)

pokojnega Pavleta Zidarja, pisatelja z močnim opusom in nespregledljivim statusom v novejši slovenski mladinski književnosti.

Na Vegrijevo in Zidarja ter na njuni inovativni avtorski pisavi kaže opozoriti tudi zato, ker se pričujoči antologiji menda obeta razširjena slovenska izdaja; ta pa bo zagotovo omogočila razpiranje dosedanjega horizonta pri izboru reprezentativnih avtoric in avtorjev oz. najizrazitejših sodobnih slovenskih pesemskih in proznih besedil za mladino.

Antologijo spremljata eseja dveh strokovnjakov za slovensko mladinsko književnost: dr. Dragice Haramija in dr. Igorja Saksida; ob njunih poznavalskih esejih pa ne kaže spregledati pomena bio-bibliografskih predstavitev uvrščenih avtorjev (*Notes on the Authors*).

Te predstavitve so namreč sestavljene tako, da potrjujejo znano dejstvo, na katero smo Slovenci lahko upravičeno ponosni, saj v mednarodnem prostoru, kamor je antologija predvsem usmerjena, ni pogosto: gre za dejstvo, da večina reprezentativnih novejših slovenskih piscev za mladino piše tudi literaturo za odrasle; to dejstvo pa je za stopnjo profesionalne pisateljske ravní odločujoča značilnost in ima za estetsko raven novejše slovenske mladinske književnosti pomembne posledice: zmerom spet namreč lahko ugotavljamo, da so mladinska dela teh avtorjev po umetniških lastnostih premosorazmerna z njihovimi siceršnjimi literarnimi dosežki.

Zato je odlika te antologije, katere namen je v prvi vrsti promocija sodobne slovenske mladinske književnosti na tujem, tudi ta, da *Notes on the Authors* 1. opozarjajo na celotne dosedanje korpuse piscev, se pravi ob mladinskih tudi na tekste za odrasle, 2. navajajo prevode del v tuje jezike, naj gre za mladinska dela ali literaturo za odrasle, 3. ne spregledajo nagrad in nominacij, domačij in tujih, ki so jih pisci prejeli ne samo za mladinska

dela, ampak tudi za literaturo za odrasle, 4. navajajo podatke o tem, kateri besedni ustvarjalci so tudi uveljavljeni prevajalci iz tujih literatur (za odrasle in mladino). Tako je tudi s teh vidikov predstavljena relevantnost izbranih piscev, njihova najširša literarna ustvarjalna dejavnost.

Posebno strokovno težo dajeta antologiji spremna eseja. Dr. Dragica Haramija v eseju *Contemporary Slovene Children's Fiction* komentira izbrana prozna besedila z vrstno-žanrskega vidika, jih pri tem vpenja v dosedanje mladinske korpuse izbranih piscev in obenem v kontekst celotne mladinske prozne produkcije zadnjih tridesetih let. V okvirih iracionalne proze avtorica poudarja estetsko vitalnost kratke sodobne pravljice in fantastične pripovedi; izbor realističnih/resničnostnih tekstov pa obravnava predvsem z vidika sodobne mladinske povesti in mladinskega romana: pri tem opozarja na žanrski sinkretizem, ki je aktualen ne samo v svetu, marveč tudi v slovenskih obsežnejših proznih besedilih.

Dr. Igor Saksida v eseju o slovenski mladinski poeziji z naslovom *Over the Verge of Modernism* poudarja vpetost slovenske mladinske poezije v evropski okvir že od najdenih začetkov. Ko obravnava v antologijo vključene pesnike oz. pesmi, hkrati plastično zariše celotni lok razvoja vrste in pri tem opozarja na tvorne stike umetnega pesništva od Levstika do danes z vzorci ljudske otroške pesmi. Ob izbranih pesemskih besedilih Saksida poznavalsko predstavi vso raznolikost sporočilnosti in avtorskih pisav, kot jih razbira v dosedanjih korpusih besednih ustvarjalcev, ki so uvrščeni v antologijo.

Zahtevno prevajalsko delo je opravljeno vzorno in je treba izreči priznanje prevajalkam in prevajalcem v angleščino: Poloni Glavan, Marjeti Gostničar-Cerar, Nadi Grošelj, Ani Jelnikar, Erici Johnson-Debeljak, Davidu Limonu, Janku Lazarju, Juretu Novaku, Lili Potpara in Stephenu Wattsu.

Urednicama Vanesi Matajce in Barbari Pogačnik ter njunim sodelavcem gre priznanje tudi zato, ker publikacija prihaja ob pravem času, ob vstopu Slovenije v EU. Ob vsakršni promocijski funkciji v mednarodnem kulturnem prostoru pa antologija pomeni tudi za slovensko sekcijo

IBBY prepotrebno spremno gradivo pri strokovnih utemeljitvah kandidatur slovenskih pisateljic in pisateljev za mednarodne nagrade in priznanja na področju mladinske književnosti.

Marjana Kobe

PRVA MONOGRAFSKA PUBLIKACIJA REVIJE OTROK IN KNJIGA

Marjana Kobe: *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem, 1778–1850.* Maribor: Mariborska knjižnica Maribor, revija *Otrok in knjiga*, 316 str.

Razprava dr. Marjane Kobe *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem, 1778–1850* je temeljno delo, ki na znanstveni ravni obravnava prve, predliterarne oblike takšnega slovstva in njihovo preraščanje v sodobnejši tip književnosti za otroke in mladostnike. Doslej znana, po obsegu in obravnavi skromna dejstva je avtorica dopolnila z novim, bogatim gradivom, to empirično podlago pa postavila v širok referenčni okvir in na višjo problemsko raven. Zanima jo razvoj različnih novih modelov mladinskega slovstva, kot jih je spodbudilo razsvetljenje proti koncu 18. stol., in njihov prenos na Slovensko od Kumerdeja do Slomškovih *Drobtinic* in Navratilovega *Vedeža*. Zvrsti in oblike tega slovstva raziskuje glede na njihov izvor v evropskem kontekstu, jih pretresa po njihovih vsebinskih in formalnih značilnostih, nato pa ugotavlja njihov specifični položaj v slovenski recepciji. V raziskavi so upoštevani tudi problemi vzgojnih vsebin sprejetih slovstvenih modelov, obenem pa avtorico zanima-

jo kot izhodišče za ugotavljanje njihove funkcije v nastajanju posvetne slovenske književnosti za mladino. Avtorica se v okviru svojih analiz sicer ne spušča v podrobnejši pretres estetskih sestavin v teh besedilih, vendar pa z obsežnim navajanjem njihovih značilnih sintagem nazorno dokumentira njihovo predliterarno raven in s tem nakazuje razliko v primerjavi z razmahom slovenske otroške poezije in mladinske književnosti od Levstika naprej. S tem razprava prerašča v eno temeljnih del iz zgodovine in teorije slovenske mladinske književnosti, s svojimi analizami in izsledki je nepogrešljivo izhodišče v raziskovanje njenih nadaljnjih razvojnih faz.

Janko Kos

Znanstvena monografija *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem, 1778–1850* dr. Marjane Kobe je prva temeljita komparativistična raziskava starejše mladinske književnosti na Slovenskem. Pred to raziskavo je sicer mogoče zaslediti nekaj krajših literarno-zgodovinskih prispevkov ter predvsem posamezne strani o mladinski književnosti v literarnih zgodovinah, vendar pa